

1. Parte-hartzetik ekintza komunitariora

beharko dugu, malguago izan beharko dugu, sormenari lekua egin beharko diogu, ezustekorako prest egon beharko dugu... Eta argi dago ezaguna dena errazago bizitzen dela ezezaguna baino. Botere eta pribilegioak interpelatzeak deserosotasuna sortzen baitu. Baina ez da nahikoa egiteko moduak aldatzea, heldu bezala dugun botereaz jabetzea ezinbestekoa da, izan ere, haurren parte-hartzeak ez badu haurtzaroaren protagonismo politikoa sustatzen, ez gara ezer aldatzen ari. Eta gogoratu dezagun eraldatzailea izan nahi duen parte-hartzeaz ari garela.

Eskuartean daukazu hau, beraz, ez da proposamen hezitzaile bat soilik. Hau proposamen politiko bat era bada. Heztea politikoa delako. Haur eta nerabeekin politika egitea iraultzailea izan daitekeela sinesten dugulako. Horretarako, administrazio publikoak herrigintzako eragileen eskutik joan behar du, halaberharrez. Herri hezitzaile bateranzko bidean, hezkuntza formal, ez-formal zein informaleko eragileekin batera.

a. Zer da parte-hartzea? Nola ulertzen dugu?

Egun, parte-hartzea oso zabalduta dagoen kontzeptua den arren, praktikan benetako parte-hartzea garatzea falta dela uste dugu: parte-hartze politikoa, eraldaketara bideratutakoa. Sarritan parte-hartzearen kontzeptua haurrentzako helduok pentsatu eta diseinatutako ekintza eta zerbitzuen "kontsumoarekin" lotu izan ohi da. Guk Oinherria parte-hartzea **gizartea eraikitze**ko eta **bere identitatea definitze**ko tresna bezala ulertzen dugu, parte-hartzearen bidez lortu beharreko helburua argi izanik. Horretarako, beharrezkoa ikusten dugu aldaketa bat egitea: prozesuak haurrentzat egitetik haurrekin egitera pasatzea.

Parte-hartzea, gainera, eskubidea, prozesua, jarrera, harremanak eraikitze eta komunitatea antolatzeko modua ere badela uste dugu. Horrek jendartean modu aktiboan egotea dakar (batzea, elkarpenak egitea, konpromisoak hartzea, elkarri eragitea, eraldatzea, inplikatzeta...). Parte-hartzea nitasunetik gutasunera pasatzeko prozesu gisa ere ulertzen dugu, elkarri entzunez eta elkar aintzat hartuz, elkarren zaintzaileak izango diren komunitateak eraikitze

tresna gisa.

Beraz, ezin da izan moda bat, kanpaina bat, interes jakin batzuk asetzeko erabiliko den estrategia bat, ekintza edo zerbitzuen kontsumo huts bat. Parte-hartze eredu berri baten beharra daukagu, azken urteetan oso modan jarri diren prozesuak gainditu, eta parte-hartzea benetan gobernantza publiko komunitario baterako tresna izatea nahi badugu. Alegia, herritarrei zer nahi duten galdetu, haien iritzia entzun, eta ardura administrazio publikoari delegatzera mugatzen den eredu alde batera utzi, eta hori gainditzen lagunduko duen eredu parte-hartzailea.

Elkarrekin herri bezala zer behar dugun pentsatzea izan daiteke horren guztiaren abiapuntua, batera eraikitzen ikasten hasteko. Hau da: zerbaitetan parte hartzetik zerbaiten parte izatera pasatzea. Horretarako, elkarlan horizontalerako metodologia berriak, espazioak eta egiturak sortzea ahalbidetu beharko dugu, komunaren logika kolektiboa berreskuratu eta erantzunkidetasuneko erabakiguneak sortze aldera. Bestalde, ezinbestekoa izango da harremanak izateko modu berriak jorratzea, loturak eraikitzea eta botere-harremanak iraultzea.

Parte-hartzea izen moduan ulertu beharrean aditz gisa ulertzen hastea proposatzen dugu, etengabeko eraikuntzan dagoen zerbait bezala. Ez baitago ongi edo gaizki egiteko modu bakar bat, egiteko modu berrietara etengabeko egokitzea baizik.

Haurrek beti parte hartzen dute; ezin dute ez parte hartu, afektuen eta gorputzaren bidezko parte-hartzea berezkoa baitute. Ez baditugu kontuan hartzen, haurrek adierazi egingo digute zer behar duten, modu batera edo bestera. Helduok ez baditugu errekonozitzen, beraiek haserrearen bidez, mugimenduaren bidez, negarraren bitartez... komunikatzen dizkigute euren behar eta nahiak. Ondorioz, beti bilatzen dute parte hartzeko modua. Horiek entzuteko eta interpretatzeko gai diren helduak behar ditugu.

Garrantzitsua da ulertzea parte hartzeko aukera ez dela nik zuri ematen dizudan zerbait, eskubide bat baizik. Norberari zor dioguna,

eta elkarri zor dioguna, herrikide, bizilagun, lagun, ikaskide edo lankide bezala.

Hori guztia haurtzarora ekarrita, haurren parte-hartzea aurrerapen demokratiko soil bat da? Jendarte bat antola dezakegu, haur eta nerabeen parte-hartzerik gabe?

*** Testuan tarteka horrelako galderak sartu ditugu, gaia haurtzarora ekartzean sortzen zaizkigun deserosotasunak agerian uzteko

Beraz, jendarte justu, parekide eta bizigarriago baterako bidean, ezinbesteko baldintza gisa ulertzen dugu parte-hartzea. Zerbaiten parte izatea dakarrelako. Benetako pertenezia sentimendua, zerbaitetan eragin dezaketen norbanakoen multzoak sortzen direlako. Aniztasunaren bizikidetzak oso bat ezinezkoa izango da eraikuntza indibidualista eta lehiakorrean oinarritutako sistema baten. Komunaren logika eta lankidetzak berreskuratuz, gutako bakoitza komunitatearen partaide sentituz, eraiki ahalko dugu aniztasunaren bizikidetzak. Izateko askotariko moduak, maila berean baina milaka formetan, partaide izango diren eraikuntza sozialak eraikitzen.

b. Parte-hartzetik haratago, komunitatearen parte izateara

Parte hartzeak zentzua izan dezan, komunitatean eragin bat izan behar du, halaberrez. Iritzia emateaz haratago; elkarrekin komunitatea egitera pasaz, delegatuz ardurak hartzera. Erantzunkidetasuneko harreman publiko komunitarioak eraikiz.

Hau haurtzarora ekarrita, haurrek gure komunitateetan zein leku daukate? Zein ardura? Erantzunkidetasunean hezten ditugu?

Elkar topatzeko lekuak eta azpiegiturak, harremanak izateko momentuak, eta sortzeko egitasmoak, uneak eta guneak sustatu behar ditugu. Berauetan parte hartzen dugunean, loturak sortzen joateko. Elkartu eta egoera edo behar bat elkarbanatzen dugula sentitzen dugunean hasten garelako gure egoera edo behar hori kolektibizatzen, politizatzen, eta, ondorioz, komunitatea kohesionatzen, saretzen.

Haur eta helduek partekatzen dituzten zein espazio/azpiegitura dauzkagu herrietan?

Honetan guztian, tokiko administrazio publikoaren zeregina argia da: erraztasunak ematea. Egin nahi duen jendarteari egiten uztea; antolatu nahi duenari eskuragarri jartzea antolaketaarako erraztasunak, baliabideak, dirulaguntzak eta beste; jendartearen antolaketa kolektiborako nahi hori oztopatu gabe edo ordezkatu gabe. Izan ere, gaur egungo joera da administrazio publikoan delegatzea komunitateak bere gain har ditzakeen hainbat zeregin/funtzio/ardura. Eta hori oso arriskutsua da, komunitatea desegitea ekartzen baitu.

Nola egin haurrak ez ordezkatzeko? Haurren bidelagun izateak zer esan nahi du? Haurren komunitatea egituratuta dago kolektiboki gure herrian?

Erraztaile lana nahikoa ez den kasuetan, komunitatea oso indibidualizatuta dagoen eremuetan, administrazio publikoak rol eraikitzaileago bat izan dezake, auzokideen arteko lotura horiek sortzen hasteko inizatiba hartuz. Baina inoiz ez luke rol ordezkatzailea hartu behar.

Zenbat aldiz ordezkatu izan ditugu haurrak, haien hobe beharrez?

Administrazio publikoak arlo guztietan gehitu beharko luke begirada komunitarioa edo parte-hartze politikoa. Hezkuntzan, herri hezitzailearen filosofiaren bidez, komunitatearen ardura

partekatuan sakontzen ari garen moduan; begirada komunitario hori osasungintzara, hirigintzara, gizarte zerbitzuetara... hedatu nahiko genuke. Arlo horiek guztiak komunitatea saretzera, loturak sortzera eta saretzera bideratuta egotea nahiko genukeelako.

Horretarako, herrietan, egunerokotasunean elkartzeko gertuko topalekuak sustatu behar ditugu. Eta herritarrak zerbitzu publikoetan nola artatzen ditugun birpentsatu nahi genuke, loturak eraikitzeko zer egin dezakegun pentsatu. Topaleku horietara gerturatzen ez diren herritarrengana nola gerturatu gaitezkeen pentsatu, haien bila atera; ez baita nahikoa ateak irekita izatea bakarrik. Herriak zerbitzu-emaile moduan baino, zaintzaile moduan irudikatzen hastea garrantzitsua da. Zaintza hezitzailea delako, eta hezkuntza zaintza delako. Elkar

zaintzen duten herritarrak, hezten duten herriak eraikitzeko. Komuna den hori zaintzeko eta eraikitzeko ardura berrartzea dagokigu, herritar zaintzaile eta hezitzaile moduan.

c. Parte-hartzean heztean: intimitatetik komunera

Haurren kasuan, hau oso nabarmena da. Haurrak gure jendartean subjektu politiko moduan antolatu gabe daudenez, helduok errazegi hartzen dugu haien ordezkarien rola. Haurren eskubide guztiak haurren kontrol- eta babes-neurrietan oinarrituz eraiki dira; eta helduon beldurrek, haurrak babestu behar horrek, subjektu pasibo bilakatzen eraman ditu. Ondorioz, proposatzen dugu haurren parte-hartzea, haurrei subjektu politiko

moduan autoantolatzen laguntzera bideratuta egotea. Horrela, haurrak komunitatearen parte aktibo bilakatuko dira. Argi izan behar dugu, ordea, haurren begirada ez dela helduona baino hobe edo okerragoa. Haurrek helduon asimetriak eta bestelako joerak birsortzen dituzte, eta gizartearen parte diren neurrian, ikusten dutena islatzen dute.

Haurra subjektu politiko moduan eraikitzeko, haurra bere bizitzari buruz erabakiak har ditzakeen eta bere ingurunean eragin dezakeen gaitasundun gizarte-aktore bat dela aitortu behar dugu. Haurrek komunitatearen bizi esperientzian paper aktiboa izateko, hainbat planoetan eragitea proposatzen dugu, intimitatetik hasi eta komuna den horretaraino. Zehazki, hiru plano dira: familia, eskola eta herria. Eta hiru planoak ez badira modu koherente batean lantzen, haurrek ez dute partaidetza-esperientzia esanguratsurik izango haurtzaroan.

- 1. *Familian:*** eremu intimo honetan, haurren hasierako urteetan parte-hartzea lantzea oso garrantzitsua da. 0-6 adin tartean haurraren parte-hartzeak lotura zuzena du haren ekimena, erritmoa, ezetz esateko eskubidea eta heterogeneitatea errespetatzearekin. Parte-hartzearen esperientzia gorputzean bizitzen bada txikitatik, benetako beharrei lotuta, intimitatearen parte sentitzen ikasten dute. Helduon ardura da haurren ongizatea bermatzea, baina hori bi modutara egin dezakegu: modu autoritarioan, ala modu parte-hartzailean.
- 2. *Eskolan:*** familiaren intimitatean bizi izandako parte-hartzeak eskolan jarraipena badu, bigarren sozializazio parte-hartzailea izango du haurrak. Intimitatetik sozialerako jauzi horretan ere, taldearen partaide sentituko da. Horretarako, eskolaren helburuaz eta egitekoaz hausnartu behar dugu; eta hezkuntzan erabiltzen ditugun metodologia, tresnak, komunikazio-eredua eta beste berrikusi behar ditugu.
- 3. *Herrian:*** komuna den espazio horretara jauzi egiteko ordua

iristen zaienean, haurrak herriaren parte sentitzen badira, herritar sentimendua garatuko dute. Herriak euren nahiak eta beharrak asetzeko aukerak eskaintzen badizkie eta, komunaren eraikuntzan partaide sentitzeko aukerak badituzte, gai izango dira intimitatean gorputzean bizitako esperientzia parte-hartzaileak arlo komunean aplikatzeko.

Garrantzitsua da ulertzea zein garrantzitsua den hiru arloetan eragitea. Haurraren garapenean gakoak diren hiru planoetan antzeko mezua helaraztea. Intimitate parte-hartzailea izateak parte-hartze komunerako baldintzak sortzea bermatuko du, eta intimitatean bizipenezko parte-hartzea bizitzea garrantzitsua izango da parte-hartzean hezteko.

Parte-hartzean hezteko, intimitatetik komunera doan prozesu horretan, guztiz bat dator ahalduntzearen teoria psikosozialarekin. Ahalduntzeak hiru dimentsio ditu: norbanakoarena, taldekoa eta komunitarioa. Norbanakoaren ahalduntzeaz ari garenean, norbera gai izateaz ari gara, eta norberak zenbat eta gaitasun gehiago duela sentitzen duen heinean, zerbaitetan ekiteko motibazio gehiago lortzeaz. Hori kontuan izanik, haurrek intimitate parte-hartzailean garatuko lukete ahalduntzearen dimentsio hori. Taldeko ahalduntzea eskolan gertatzen dela esan daiteke. Norbanako moduan gure antzeko testuingurua duten beste haur batzuekin batera parte hartzen dugu, elkarrekin komunak zaizkigun erronkei aurre egiten ikasiz, talde moduan ahaldunduz, baina norbanako moduan ahalduntzen jarraituz ere bai. Azkenik, ahalduntze komunitarioa gertuko edo egunerokotasuneko lurraldea habitatzen duten komunitatean garatzen da haurrengan. Herrian askotariko arloetan parte hartuz eta bizi-esperientzia esanguratsuak biziz komunitatea osatzen duten gainontzeko agenteekin. Hori horrela, parte-hartzearen bidez, haurrak ahalduntzea lortuko genuke, eta aukerak emango genizkieke beren burua antolatzeke eta mundua aldatzeko baliabideak eskuratzeko.